

Transitie zorg: ervaringen met regionalisering en participatie

Inputpaper 'Better Together' lerend-doe-netwerk

Kracht van Onderop wil mensen (weer) stem en rol geven over zaken die hen aangaan in de context van verschillende transities, zoals in de zorgtransitie (epistemische rechtvaardigheid). We zien dat vernieuwing zelden ontstaat door beleid, maar door te doen en handelen middenin de dagelijkse realiteit, door de mensen die de realiteit vormgeven. Zij laten zien dat op de schaal van de gemeenschap complexe opgaven oplosbaar zijn, er grote doe-kracht en vindingrijkheid ontstaat, waardoor oplossingen logisch zijn en passen bij de mensen waarover het gaat. Wij zijn overtuigd dat transities niet plaatvinden tijdens bijeenkomsten of in rapporten, nee, dat gebeurt op plekken en door mensen die het werken. En die willen we in positie zetten!

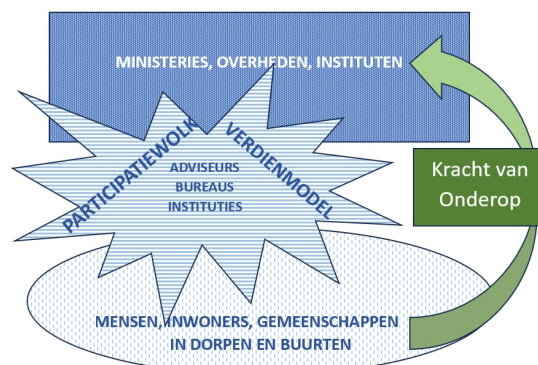
In de transitie van 'zorg naar gezondheid' heeft de kracht van onderop nauwelijks plek. Hoe kunnen we dit wèl realiseren?

Regionalisering:

Beleidsontwikkeling en uitvoering komen telkens verder van mensen af te staan. De Integrale Zorg Akkoorden (IZA) akkoorden worden in zorgkantoorregio's uitgewerkt en aangestuurd. Er zijn allerlei regionale verbanden, zoals beschermd wonen regio, jeugdregio en samenwerkingsverband huisartsen, die elk een andere regio-indeling hebben. Een duizelingwekkend aantal programmamanagers, kwartiermakers, beleidsadviseurs en procesregisseurs bewegen zich in dit regionale krachtenveld. Rond de IZA tafels zitten vooral zorgorganisaties, en met AZWA (aanvullend reparatie akkoord IZA) en voortbouwend op GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord), zitten nu ook welzijnspartijen aan tafel. Die mogen samen onder regie van de gemeente een ontwikkelagenda maken waarin 10 al bestaande basisfunctionaliteiten (zoals ketenaanpak Welzijn op Recept, Valpreventie, Kansrijke Start en Overgewicht en Obesitas) zijn geformuleerd. Daarbij is eigenlijk alles al uitgelijnd door het ministerie, volgens de oude patronen.

Inwonerparticipatie

Participatie van inwoners is een wettelijke taak, waarvoor cliënten- patiënten en sociale raden zijn opgericht. Ook IZA heeft de plicht participatie in te regelen. Vaak zijn de deelnemers hieraan gepensioneerde oud bestuurders van zorgorganisaties of een bank die zich graag nog in de bestuurderswereld begeven. Ze zitten aan de IZA tafels en in thematische werkgroepen en praten mee over regionaal beleid, maar brengen zelden het perspectief van onderop mee. VWS heeft het gebrek aan betrokkenheid van inwoners bij beleid rond zorg en ondersteuning geprobeerd te repareren met het programma [infrastructuur beleidsparticipatie](#). Wij hebben een aanvraag gedaan en zijn ons in het systeem gaan bewegen in twee zorgkantoorregio's (Rijk van Nijmegen en Apeldoorn/Zutphen). Hierin bouwen we voort op bestaande coalities van gemeenschappen en initiatieven, zetten hen in positie, geven zo zeggenschap aan allerlei soorten mensen. Zo werken we om de participatiewolk heen, die een extra laag is geworden tussen overheid en mensen, bestaande uit bureaus, consultants en instituten. We willen laten zien dat die laag steeds dikker en ondoordringbaarder wordt, waardoor de 'kracht van onderop' nog verder wordt gedempt.

Krachtenveld

Onlangs legde AlbertJan Kruijter van Instituut voor Publieke Waarden uit welk krachtenveld we ons in begeven. Het budget van gemeente Nijmegen bedraagt 475 miljoen, waarvan ongeveer de helft naar sociaal domein en de andere helft naar fysiek domein gaat. Van dat budget zit 90% vast in wettelijke kaders (WMO, jeugdwet), de 10% is vrij besteedbaar, zoals voor welzijn en cultuur. Er is nauwelijks ruimte om geldstromen te verleggen en vernieuwende aanpakken en spelers te ondersteunen. Tegelijkertijd gaan in Rijk van Nijmegen de GGZ instellingen zoals Pro Persona en RIBW rond 2035 vanwege tekorten op de arbeidsmarkt in overleg met zorgverzekeraars 1/5 van de voorzieningen sluiten (ter waarde van 50 miljoen op een budget van 200 miljoen). De mensen die dan geen zorg meer krijgen, moeten 'zelfredzaam' worden en landen in zorgzame wijken. De kans is groot dat de gevolgen van dit 'afschalen' gaan landen in buurten en dorpen waar de leefbaarheid onder druk staat en het vertrouwen in de overheid laag is. (ongelijk) Investeren in sociaal weefsel en welbevinden lijkt nu meer dan nodig om verregaande problemen (zoals bv meer verwarde personen) te voorkomen (of misschien zelfs dat mensen helemaal niet meer bij de GGZ gaan aankloppen, zoals psychiater en hoogleraar psychologie Jim van Os onlangs uitlegde in o.a. Zomergasten). Er zijn allerlei ankerplekken en groepjes in de wijk nodig zodat iedereen de aansluiting kan vinden die bij hen past, vanuit het menselijk perspectief, de waarde van gemeenschappen en sociaal weefsel in dorpen en buurten.

Tijdens de bijeenkomst van Lerend-doe Netwerk Better Together willen we graag in gesprek over:

- *Hoe de kracht van onderop steviger verankerd worden in de ontwikkeling van beleid?*
- *Wat hebben beleidsmakers en politici nodig om mensen niet als passieve consumenten/spelers te zien, maar als creërende, scheppende actor?*
- *Hoe kunnen we om de remmende laag heen werken die regionalisering en de huidige manier van participatie ondoordringbaar maakt?*